

1. Ókori vallások (ókori kelet, görög-római). Ókori írások. A görög és a római építészet.

A pénz megjelenése, formái és szerepe az ókori gazdaságban. A sztyeppe állam: a Hun Birodalom és hódításainak iránya

Csóka Loránd Kartal 2025A

Az ókori kelet vallásainak általános jellemzői

- Az ókori kelet vallásai és az antik görög-római vallások többistenhívő, vagyis *politeista* vallások voltak (csak a zsidó vallás volt *monoteista*). Az isteneknek áldozatot mutattak be (égőáldozat = holokausz, gyerekáldozat stb.). Egyik vallás sem dogmatikus, azaz nincsenek kötelező hitelvek
- Ókori Egyiptom: Amon-Ré = Napisten a főisten, a *fáraó* az ő leszármazottja. *Múmiakészítés* (a test bebalzsamozása révén a lélek is fennmarad).

Ókori írások

- Ókori Mezopotámia: *ékirás*: a világ egyik legkorábbi írásrendszere. Agyagtáblákra írtak, amelyeket gyakran ki is égettek.
- Ókori Egyiptom: *hieroglifák*: képpírásal kombinálódó bonyolult mássalhangzó-írás. Papirusztekercseket használtak íráshordozó felületként.
- Ókori Fönícia: a föníciai *betűírás* abcé az első *hangjelölő abcé* (csak msh-k). Belőle alakult ki a héber, az arab és (mgh-kal bővítve) a görög írás.

A pénzgazdálkodás kialakulása

- Kr. e. 6. század, Kroiszosz lüd király: nemesfémből vert pénz megjelenése.
- A pénz funkciói: csereeszköz + alkalmas az árak kifejezésére = értékmérő eszköz, harmadrészt alkalmas vagyoni felhalmozására is.

A görög-római hitvilág

- Az európai kultúra bölcsője az ókori Hellász volt. A görögök által megalapozott vallási és kulturális hagyományok a hellenisztikus világban is meghatározóak maradtak, majd a Római Birodalomban tovább fejlődtek. A vallás egyfajta összetartó erő volt, ezáltal nagy szerepet töltött be a politikailag nem egységes, több száz poliszból (városközpontú államból) álló ókori görög világban.
- A görög vallás többistenhívő, vagyis *politeista* volt. Az Olümposzon élő isteneket és egyéb mitológiai lényeket, például félisteneket, múzsákat, nimfákat a róluk szóló *mitoszokból* ismerhetjük meg.
- Az istenek *halhatatlanok* voltak, ugyanakkor *antropomorfak* (emberi tulajdonságaik vannak, emberi alakot ölthetnek) és kapcsolatban álltak az emberi világgal. Az istenek a természet jelenségeit és az emberi élet mozzanatait testesítették meg – *funkcióistenek*, sajátos „szakterületeik” vannak. A vallásra kezdetben jellemző volt a *totemizmus* (állattisztelet), ennek maradványa egyes istenek állat jelképe. A vallás a mindennapi élet részét képezte, a vallásgyakorlás része volt az áldozatok bemutatása, a szabadtéri szertartások, illetve minden polisz rendelkezett saját pártfogó istennel.
- A szentélyek, is nagy jelentőséggel bírtak, pl. a delphoi Apollón-jósda.
- Különös fontossága volt az olimpiai Zeusz-szentélynek, itt rendezték Kr. e. 776 óta (az ógörög időszámítás kezdete) négyévente az olimpiai játékokat Zeusz tiszteletére, ami a görög poliszok közötti egyik legfőbb összekötő kapocs volt.

Görög isten	Római alak	Fő szerepe	Jelképe
Zeusz	Jupiter	főisten	villám, sas
Héra	Juno	házasság istennője	páva
Pallasz Athéné	Minerva	tudomány istennője	bagoly
Poszeidón	Neptunus	tenger istene	háromágú szigony
Árész	Mars	háború istene	kard, pajzs

Görög építészet

- A vallás szabta meg a görög építészet főbb művészi feladatait. A görög templom az istenszobor őrzésére, védelmére szolgált. Az oltár rendszerint nagyméretű különálló egységet képezett.
- A görög városok felépítésre jellemző volt az agora, vagyis központi szentélykörzet és piacter.
- Jellemzőek voltak még a különböző oszlopfajták is. Boltozatot, kupolát nem tudtak építeni, ezért „oszloperdő” tartotta a tetőzetet.

Dór	Jón	Korinthoszi
férfias, robosztus hatást keltő	kecsesebb, női test arányai szerint épül fel	legkésőbbi, legdíszesebb változat

Brahmanizmus / hinduizmus

- Az eredeti indiai vallási felfogás.
- Sokistenhit (a közel-keleti és az európai felfogástól eltérő értelemben, mert ezek az istenek részben egymás reinkarnációi).
- Örök és megváltoztathatatlan világrend, ennek része a kasztrendszer (*kaszt* = zárt társadalmi csoport), változás lehetősége csak a halál után (*reinkarnáció* = lélekvándorlás – ez történhet több például emberi vagy állati formában is).

Buddhizmus

- A buddhizmus születése Gautama Sziddhártha (Buddha = Megvilágosodott) tevékenységéhez kapcsolható, Indiában alakult ki a Kr. e. VI–V. században.
- A vallás *központi kérdése a szenvedés és annak elkerülése*; a buddhizmus szerint az ember célja a *nirvana* (boldog megsemmisülés / örök nyugalom) elérése, ami a vágyakról való lemondás által lehetséges.
- A buddhizmus hisz az újjászületésben (*reinkarnációban*) – a cél, hogy kilépjünk ebből a körforgásból a nirvánába való eljutással.
- A buddhizmusnak nincsenek istenei, így nem isteni kinyilatkoztatásra, hanem Buddha megvilágosodásra épül.
- Nem támogatja az indiai kasztrendszert.

Taoizmus

- Lao-Ce nevéhez fűződő ókori kínai (Kr. e. 6. sz.) vallási-filozófiai irányzat, a cél a belső lelki és testi béke megteremtése, a fontos a megtett út

A Hun Birodalom

- A hunok *nomád* (= nagyállattartó, legelőváltó életmód) törzsei Belső-Ázsia pusztái felől érkeztek. *Harcmodoruk*: lóháton, nyilazás, színlelt megfutamodás.
- Írásbeliség hiánya → forráshiány, történetük a szomszédos népek beszámolóiból rekonstruálható úgy-ahogy.
- *Steppei birodalmuk* kiépítése: a Kr. u. IV. századra már uralták a Volgától keletre eső területeket, Kr. u. 375 táján a hunok átkelnek a Volgán és elfoglalják Kelet-Európát → az itt élő népek behódolnak, és a hunok segédnépeivé válnak. Az 5. században a hunok a Nyugatrómai Birodalom legfőbb ellenfelei.
- Az 5. században a Kárpát-medence lett a hunok központja.
- Attila, „Isten ostroma” először Konstantinápolyt (azaz a Keletrómai Birodalmat) kényszeríti adófizetésre, majd nyugatnak fordul. Kr. u. 451-ben Catalaunumnál Attila döntetlen csatát vív a római haderő ellen. 452-ben Attila Itáliába tör be, a legenda szerint Róma városát Nagy Szent Leó pápa mentette meg, aki megállította a hunokat.
- Attila halálával (453) belviszály támadt → a Hun Birodalom összeomlott.